

İFLAS ERTELEME SÜRECİNDEKİ İŞLETMELERDE FİNANSAL KİRALAMAYA KONU VARLIKLARIN YÖNETİMİ

Derviş **BOZTOSUN***
Semra **AKSOYLU**†

Özet

İşletmeler sürekli zarar ve yönetim yetersizlikleri gibi nedenlerden dolayı mevcut malvarlıkları ile borçlarını ödeyememe durumuna düşebilmektedirler. Bu durumdaki işletmeler için iflas kararı verildiği zaman söz konusu işletmeler ticari hayattan silinmektedirler. Ancak söz konusu işletmelerde iyileşme umudu varsa ve bunu kanıtlayabiliyorlarsa, bu işletmelere bir şans daha verilmesi bir başka ifade ile iflasın ertelenmesi hem işletmenin kendisi için hem de ülke menfaatleri için son derece önemli olmaktadır. İflas erteleme süreci başlamadan önce işletmelerin borca batıklık bilançosu düzenlenmekte ve bu bilançoda işletmenin malvarlıkları ve borçları gerçek değerleri ile sunulmaktadır. İşletmenin malvarlıkları içerisinde maddi ve maddi olmayan çeşitli uzun vadeli varlıkları bulunmaktadır. Bu varlıkları işletmeler ya satın alma yoluyla ya da kiralama yoluyla edinmektedirler. İflas erteleme sürecine girmiş bir işletmenin malvarlıkları içerisinde satın aldıkları varlıkları gerçek değerleri ile sunulabilirken, finansal kiralama yoluyla edindikleri varlıkların nasıl sunulacağı konusu henüz netlik kazanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, iflas erteleme sürecine girmiş işletmenin finansal kiralama yoluyla edindiği varlıklarının nasıl yönetilmesi gerektiği konusunda öneri getirmektir.

Anahtar Kelimeler: İflas Erteleme, Borca Batıklık, Finansal Kiralama İşlemleri

Jel Kodları: K49, H63, M40

THE MANAGEMENT OF THE ASSETS WHICH ARE SUBJECT TO FINANCIAL LEASING IN THE BUSINESSES THAT ARE IN THE SUSPENSION OF THE BANKRUPTCY PROCESS

Abstract

Businesses fall in a situation where they fail to pay back their debt with their existing assets when they continuously make losses and there are management inefficacies. These are accepted as businesses which are deeply in debt. These businesses are erased from the trade life when decree of bankruptcy is given. But if these businesses have recovery hope and if they can prove this, it is very important for both the business's and the country's interest to give these businesses one more chance and to postpone the bankruptcy. For the businesses which have entered the suspension of the bankruptcy process, deep in debt balance sheet is prepared and these businesses' assets and debts are presented with actual values in this balance sheet in this process. There are various tangible and intangible long term assets in business's assets. Businesses acquire these assets by either buying or leasing. Among the assets of the businesses that have entered the suspension of the bankruptcy process, the assets which are bought can be presented with actual values but it is not clear how the assets which are acquired by financial leasing will be presented. This study aims to bring forward a proposal how to manage the assets which are acquired by financial leasing by the businesses that have entered the suspension of the bankruptcy process.

Keywords: Suspension of Bankruptcy, Being Deep in Debt, Financial Leasing Process

Jel Codes: K49, H63, M40

* Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, (Kayyum), E-Mail: dboztosun@erciyes.edu.tr

† Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, E-Mail: aksoylus@erciyes.edu.tr

GİRİŞ

İşletmelerin en önemli amaçlarından birinin kar elde etmek olduğu söylenebilir. Ancak işletmenin zarar etmesi de ticari hayatın muhtemel gerçeklerindedir. Sürekli kötü yönetim ve sürekli zarar etmenin neticesinde işletmelerin bazıları iflas ile karşı karşıya kalabilmektedir. İflas, işletmelerin mevcudiyetlerinin sona ermesini ifade eder. İflastan sadece işletme sahipleri değil, alıcılar, çalışanlar, satıcılar, kredi kurumları ve devlet olmak üzere pek çok taraf zarar görür. Bu zararın önüne geçmek için bazı hukuki tedbirlere başvurulmaktadır. Bu hukuki tedbirlerden biri de iflas erteleme müessesesidir. İflas erteleme müessesesinde iyileşme umudu olan ve bunu kanıtlayabilen işletmelerin iflası bir süreliğine ertelenmekte ve durumunu düzeltme konusunda bir şans verilmektedir.

İflasin ertelenmesini talep eden işletmenin varlıkları içinde finansal kiralama ile edinilmiş varlıklarda bulunabilmektedir. Zira finansal kiralama ile varlık edinimi son yıllarda önemli bir finansman yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Finansal kiralama ile edinilen varlıkların finansal raporlarda sunulması ile ilgili olarak TMS-17 ve VUK düzenlemeleri bulunmaktadır. Ancak iflasın ertelenmesi sürecinde bu varlıkların nasıl raporlanacağı hususunda bir açıklama bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı iflas erteleme sürecindeki işletmelerin malvarlıkları içerisinde bulunan finansal kiralamaya konu varlıkların nasıl yönetileceğine ilişkin farklı görüşleri ortaya koymak ve konuya ilişkin öneri getirmektir.

I. İFLASIN ERTELENMESİ

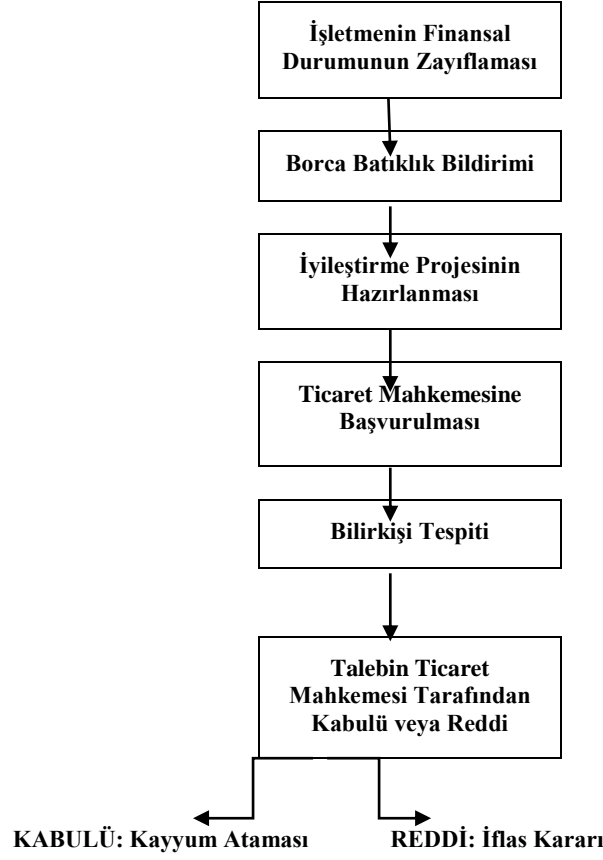
İflasin ertelenmesi, pasifleri aktiflerinden fazla olan, diğer bir ifadeyle borca batık durumda olan bir işletmenin belli koşullarla geçici olarak iflasına karar verilmesini önlemek, bir başka ifade ile iflas kararı verilmesini gerektiren borca batıklığı ortadan kaldırmak, işletme durumunun ıslahı ve varlığını ve faaliyetini sürdürmesini sağlamak amacıyla getirilmiş bir müessesedir. İflasin ertelenmesi bir haktır, görev ya da sorumluluk değildir (Biyar, 2009: 1).

İflasin ertelenmesi müessesesi ile ilgili olarak iki önemli konu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; *borca batık olma*, diğeri ise *borca batıklıktan çıkma umududur*.

Borca batıklık; sermaye şirketlerinin veya kooperatiflerin mevcutlarının ve alacaklarının borçlarını karşılayamaması durumudur. Bir işletmenin borca batık olup olmadığı; işletmenin sahip olduğu varlıklarının piyasa rayiç değerinden borçları çıkarılarak hesaplanır. Eğer varlıklar toplamı borçlarını karşılayabilir düzeyde ise borca batıklık söz konusu olmayacaktır. Varlıklar borçları karşılayamaz hale gelmişse borca batıklık durumu ortaya çıkacaktır.

İyileşme umudu; iyileştirme, bir işletmenin içinde bulunduğu borca batıklık halini ortadan kaldırmak ve işletmenin karlılığını tekrar kazandırmak amacına yönelik olan gerekli tüm yapısal ve mali tedbirlerdir. İyileştirmede esas olan, işletmenin ana yapısının korunarak onun karlılığını sağlayacak türde yapısal, mali ve hukuki tedbirlerin alınmasıdır. İyileştirme işletmenin tasfiyesinin bir alternatifini olarak ortaya çıkmaktadır. Amaç mali yapısı bozulmuş olan işletmenin mali durumunu güçlendirerek onu olası bir tasfiyeden kurtarmaktır. İflasin ertelenmesi için iyileşme umudunun varlığı zaruridir. İşletmenin borca batıklık durumunun ortadan kaldırılması ve normal faaliyetlerine devam edebilme ihtimalinin yüksek olduğu konusunda objektif gerekçelere dayanan kanaatin oluşması gerekmektedir. Burada mahkemenin iyi niyetle hazırlanmış, ciddi ve inandırıcı bulunan iyileştirme projesine göre mali durumun iyileştirilmesi imkanını mümkün görmesi yeterlidir (Yılmaz, 2009:43-44).

İflasin ertelenmesi süreci ülkemizde aşağıdaki şekilde özetlenebilmektedir:

Şekil 1:İflasın ertelenmesi süreci

Kaynak: Alpaslan-Çatıkkaş, 2014: 96.

Bu sürecin kısaca açıklanmasında fayda vardır.

İşletmenin finansal durumunun zayıflaması ve borca batıklık bildiriminde; işletmenin satışlarının düşmesi, maliyetlerin yükselmesi, karlılığın azalması, alacak ve stok devir hızının düşmesi, borçların ödenmesinde güçlüklerle karşılaşılması, işletmenin net işletme sermayesi tutarının azalması, cari oranın düşmesi gibi durumlar işletmede olumsuz gelişmelerin işaretidir. Bu işaretler kendilerini gösterdiğinde işletme yöneticilerinin gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. İşletmenin borca batık durumda bulunduğu şüphesini uyandıran işaretler varsa, yönetim kurulu aktiflerin hem işletmenin devamlılığı esasına göre, hem de muhtemel satış fiyatları üzerinden bir ara bilanço(finansal durum tablosu) çıkartır. Bu bilanço, varlıkların, alacakların ve borçların rayiç (cari, güncel) değerleri esas alınarak düzenlenir. Bir başka ifade ile varlıklar satılabilir değerler, alacaklar tahsil edilebilir değerler ve borçlar da gerçek değerler ile değerlendirilir. Bu bilançoya borca batıklık bilançosu denir. Ancak burada belirtilmesi gereken önemli bir konu, işletmenin ödeme güçlüğü içinde bulunması ile borca batık durumda olmasının farklı konular olduğudur. Ödeme güçlüğü içinde olan her işletme borca batık durumda değildir (Sumer, 2013:230).

İyileştirme projesinin hazırlanması aşamasında; işletmenin içinde bulunduğu borca batıklık durumundan nasıl kurtulacağına dair, ticaret mahkemesine sunulmak üzere, iyileştirme projesi hazırlanır. Bu projede işletmeyi borca batık duruma getiren nedenler ve bu durumdan nasıl kurtulacağı belirtilir. Burada proforma tablolara ve bütçelere yer verilir. Aslında projenin kendisi bir plan ya da bütçedir ve inandırıcı olması gerekmektedir.

Ticaret mahkemesine başvurulması aşamasında; borca batıklık bilançosundan varlıkların işletme borçlarını karşılamaya yetmediğinin anlaşılması halinde, yönetim kurulu kararı alındıktan

sonra, iyileştirme projesi ile birlikte iflasın ertelenmesi talebiyle işletme merkezinin bulunduğu yer Asliye Ticaret Mahkemesine başvurulur.

Bilirkişi tespiti ve mahkemenin kararı aşamasında; işletmenin başvurusu ile mahkeme konu ile ilgili bilirkişi tayin eder. Bu bilirkişinin raporu çerçevesinde, mahkeme işletmenin borca batık olduğuna, iyileştirme projesinin inandırıcı olduğuna, iflasın ertelenmesi halinde alacaklıların, iflasın derhal açılması halindekinden daha kötü bir duruma sokularak zarar görmeyeceklerine karar verirse, tedbir ve işletmenin iflasının bir yıl süre ile ertelenmesine karar verir ve kayyum atar. Aksi durumda işletmenin iflasına karar verir.

İflasın ertelenmesi kararı ile, işletmedeki gelişmeler, iyileştirme projesi çerçevesinde izlenecektir. Gerekli görüldüğünde iyileştirme projesi gözden geçirilip revize edilecektir.

İflasın ertelenmesi kararının en önemli özelliği iflas kararının ve bu kararın etkilerinin geçici bir süre içinde bekleme dönemine girmesidir (Yüksel, 2006: 110).

İflasın ertelenmesinde güdülen amaçları maddeler halinde aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Çabuk, 2011: 2-3):

- İflas erteleme talebinde bulunan işletmenin iyileşme umudunun bulunması durumunda iflasın önlenmesi,
- İşletmenin ekonomi içinde kalarak faaliyetinin devamının sağlanması,
- Faaliyetini devam ettiren işletmenin alacaklılarının iflastan kaynaklanan olumsuzluklardan korunmasını sağlamak,
- İşsizliğin neden olacağı olumsuz etkilerin önlenmesi,
- Devlete olan sigorta primi, vergi ve diğer ödemelerinin yapılmasını sağlamak,
- İşletme ile alacaklıları arasında borç vadelerini uzatmak gibi konularda uzlaşma sağlanması.

Burada genel amaç, ülke ekonomisi açısından sahip oldukları geniş etki alanı dikkate alınarak işletmelerin, finansal sıkıntıya düştükleri her durumda hemen iflasına karar vermek yerine, iyileştirmenin mümkün olabileceği durumlarda milli ekonomi içerisinde kalmasını sağlamaktır.

II. FİNANSAL KİRALAMA

İşletmeler faaliyetlerini yerine getirebilmek için bina, makine, demirbaş gibi bazı iktisadi varlıklara ihtiyaç duyarlar. Bu iktisadi varlıklar işletmelerde büyük yekûn tutmakta ve bu varlıkların elde edilmesi için önemli tutarda fona ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaç duyulan fonlar borçlanma, hisse senedi ve tahvil ihracı gibi çeşitli finansman şekilleri ile karşılanabilmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde sermaye kıtlığı ve uzun vadeli borçlanma yetersizliği nedenleriyle işletmeler elde ettikleri fonları uzun vadeli duran varlıklara yatırmak istememektedirler. Bu durum söz konusu varlıkların satın alınmından ziyade kiralama yoluyla elde edilmesini gündeme getirmektedir.

Duran varlıkların kiralama yoluyla ediniminin en yaygın şekli finansal kiralama (leasing). *Finansal kiralama;* bir varlığın kullanma hakkının, belirlenen süre içerisinde, kiraya verenden kiracıya geçmesi işlemidir. Finansal kiralama sözleşmesi ile kiracı, kiralanan varlığın ekonomik ömrünün önemli bir kısmını veya tamamını kullanma yetkisine sahiptir. Finansal kiralama işlemleri, duran varlık yatırımlarında satın almaya alternatif olan ve aslında söz konusu varlıkların borçla edinilmesini sağlayan orta ve uzun vadeli bir finansman tekniğidir. (Gökgöz, 2013: 107). Finansal kiralama, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde yaygın olarak kullanılmaktadır (Kırlıoğlu-Öztaş, 2015: 2).

Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 290. Maddesine göre finansal kiralama ise; kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi varlığın

mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalardır.

Finansal kiralamaya konu varlıkların muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda raporlanmasına yönelik düzenlemeler incelendiğinde; 6361 Sayılı Kanun, finansal kiralamanın genel çerçevesini çizmekte, fakat finansal kiralama yolu ile edinilen varlıkların finansal tablolarda nasıl gösterileceği ile ilgili bir açıklama yapmamaktadır. Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 290. Maddesinde finansal kiralama yolu ile edinilen varlıkların finansal tablolarda nasıl sunulacağı açıklanmaktadır. Ancak bu düzenleme ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları paralelinde düzenlenen TMS-17'deki düzenlemeler önemli ölçüde birbirine benzemekle birlikte bazı farklılıklar bulunmaktadır.

II.I. TMS-17: Finansal Kiralama Standardı

Bu standardın amacı, faaliyet kiralamasında ve finansal kiralamada kullanılacak muhasebe politikaları ile finansal bilgi alıcılarının yapılması gereken ek açıklamalarının kiracı veya kiraya veren açısından belirlenmesidir (TMS-17, Madde:1). Standarda göre, finansal kiralama; bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan *tüm risklerin ve faydaların* özün önceliğine göre kiracıya devredilmesidir. Varlığın mülkiyetinin devredilip devredilmemesi bir kiralamanın finansal kiralama olup olmaması açısından önemli değildir.

Standarda göre (TMS-17) kiralama, kiraya konu olan iktisadi bir varlığın sahiplik hakkından kaynaklanan *yararların ve risklerin* kiraya verende veya kiracıda olması durumuna göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırmada *şekil* (hukuki durum) değil, *özün önceliği* esas alınır. Özün önceliğine göre, bir varlığa ait *yarar ve riskler* kiraya verende kalıyorsa adi kiralama (faaliyet kiralaması), kiracıya devrediliyorsa *Finansal Kiralama* söz konusu olur (Örten-Kaval vd. 2014:222). Aşağıda yer alan kriterlerin birlikte ya da tek başlarına var oldukları kiralama işlemleri finansal kiralama olarak kabul edilir. Bu kriterler şu şekilde sıralanmaktadır (Gücenme Gençoğlu-Özerhan vd. 2013:444-445):

- Kiralama sözleşmesinde, kiralanan varlığın mülkiyetinin kiralama süresi sonunda veya daha önce kiracıya geçeceğinin öngörülmesi,
- Kiracıya, kiralanan varlığı gerçeğe uygun değerinden çok daha düşük bir bedelle satın alma seçeneği verilmesi nedeniyle, kiralama sözleşmesinin başladığı tarih itibariyle kiracı tarafından bu seçeneğin kullanılacağı beklenmesi,
- Mülkiyet kiracıya geçmeyecek dahi olsa, kira süresinin kiralanan varlığın ekonomik ömrünün büyük bir bölümünü kapsamaması,
- Kiralama sözleşmesinin başlangıcı itibariyle, asgari kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin en az, kiralanan varlığın gerçeğe uygun değerine eşit olması,
- Kiralanan varlığın, üzerinde ciddi anlamda değişiklik yapılmadığı sürece, sadece kiracı tarafından kullanılacak özel bir yapıda olması,
- Kiracının kiralama işlemini feshedebilmesi durumunda, kiraya verenin fesih işleminden kaynaklanan zararlarının kiracı tarafından karşılanması,
- Kalıntı değer gerçeğe uygun değerindeki değişimlerden kaynaklanan kazanç ya da kayıpların kiracıya ait olması (örneğin; kiralama süresi sonundaki satış gelirlerinin tamamına eşit bir kira indirimi şeklinde olması),
- Kiracının, piyasa fiyatının altında bir bedelle bir dönem daha kiralamayı sürdürme hakkının bulunması.

II.II. Finansal Kiralamaya Konu Varlıklar

Uygulamada ortaya çıkan ihtiyaçlar neticesinde, taşınır ve taşınmaz malların yanı sıra patent gibi fikri ve sınaî haklar hariç olmak üzere bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshalarının da sözleşmeye konu edilebileceği 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu ile hükme bağlanmıştır. Bilgisayar yazılımlarının çoğaltılmış nüshaları ile bütünüyle

parça veya eklenti niteliklerine bakılmaksızın asli niteliğini koruyan her varlığın tek başına finansal kiralama sözleşmesinin konusu olabileceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Böylece finansal kiralama konusu olabilecek varlıkların kapsamı genişletilmiştir.

Ayrıca finansal kiralama sözleşmesinde açıkça belirtilmek kaydıyla, sözleşme konusu varlık henüz imal edilmemiş veya kiracıya teslim edilmemiş olsa dahi finansal kiralamaya konu olabilecektir. Bu varlıklara ilişkin olarak sözleşme tarihinden başlamak üzere kira bedelleri tahsil edilebilecektir (Gümüş, 2014: 105).

TMS-17’de maden, petrol, doğalgaz vb. yeniden yaratılabilir olmayan doğal kaynakların aranması ve kullanılması ile ilgili kiralama sözleşmeleri ile sinema ve video filmi, oyun, patent, telif hakları vb. hak ve ürünlerin lisans sözleşmeleri ve canlı varlıklar kapsamı dışı bırakılmıştır.

TMS-17’de maddi duran varlık kiralamalarından arsa ve arazilere ait özel düzenleme vardır. Bu düzenlemeye göre, kira süresinin sonunda mülkiyetin devri varsa finansal kiralama, yoksa faaliyet kiralaması söz konusu olmaktadır. Buna göre, ödenen kira bedellerinin aktifleştirilmesi ve kira süresine göre gider kaydı gerekecektir.

II.III. Finansal Kiralamanın Finansal Tablolarda Raporlanması

Kiracılar: kiralama süresinin başlangıcında, finansal kiralama işlemini kiralama sözleşmesinin başı itibariyle tespit edilmiş gerçeğe uygun değer ya da asgari kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı üzerinden bilançolarında(finansal durum tablolarında) varlık olarak gösterirler.

Ülkemizde muhasebe uygulamalarında ağırlıklı olarak hukuki mülkiyet esas alınmaktadır. Ancak finansal kiralamaya konu varlıklar VUK Md. 290 ve TMS-17 kapsamında bunların ekonomik özlerine uygun olarak muhasebeleştirilmesi ve finansal tabloda raporlanması yapılacaktır.

Finansal kiralamada kiracı, kiralama konusu varlığın mülkiyetine hukuken sahip olmamasına rağmen, bu işlemin esası ve ekonomik özünü dikkate alınacaktır. *Kiralama konusu varlığın, kiracının bilançosunda yer alabilmesi için, kiralama sözleşmesinin başındaki gerçeğe uygun değeri ve buna ilişkin diğer finansal yükümlülüklerle yaklaşan tutarda bir borç yükümlülüğü karşılığında, kiralanan varlığı yararlı ekonomik ömrünün büyük bir bölümünde kullanımından kaynaklanan ekonomik yarar elde etmesi yeterlidir.* Böyle bir işlemin kiracının bilançosunda gösterilememesi durumunda, ilgili işletmenin ekonomik kaynak ve yükümlülükleri olduğundan az gösterilmiş, dolayısıyla anılan işletmenin finansal oranlarında bozulma meydana gelmiş olur. Bu nedenle, finansal kiralama işlemlerinin kiracının bilançosunda hem varlık hem de kira ödemelerine ilişkin yükümlülük olarak gösterilmesi gerekmektedir (Güçenme Gençoğlu-Özerhan vd. 2013:446).

Finansal kiralamaya konu varlık, kiracının bilançosunda aktifleştirilmiş olduğundan (amortisman tabi iktisâdi varlıklar için) amortisman ayrılmalıdır. Bunların amortismanı, işletme mülkiyetinde yer alan diğer amortisman tabi varlıklarla uyumlu olmalı ve muhasebe kayıtlarına alınacak amortisman tutarı, “TMS-16 Maddi Duran Varlıklar” Standardına uygun olarak hesaplanmalıdır. Eğer kiracının söz konusu varlığı mülkiyetine alma konusunda bir kesinlik yoksa, ilgili varlık, kiralama süresi ve yararlı ömründen kısa olanı itibariyle tamamen itfa edilir.

Kiraya verenler: finansal kiralamaya konu varlıklardan olan alacakları, finansal durum tablolarında (bilançolarında) net kiralama yatırımı tutarına eşit tutarda bir alacak olarak gösterilir. *Finansal kiralamada, bir varlığa hukuken sahip olmaktan kaynaklanan tüm risk ve yararları kiraya veren tarafından devredildiğinden, kiraya verenin alacaklı olduğu kira ödemeleri, kendisinin yapmış olduğu yatırım ve diğer hizmetlerini karşılamak ve kendisine bir fayda sağlamak amacıyla yatırmış olduğu anaparanın geri dönüşü ve finansman geliri olarak görmek gerekir.* Finansman geliri, kiraya verenin kiralama konusu varlığa ilişkin net yatırımındaki sabit bir dönemsel getiri oranını yansıtan bir esasa göre muhasebeleştirilir (Güçenme Gençoğlu-Özerhan vd. 2013:447).

Kiralama süresi boyunca kiracı tarafından yapılacak kira ödemelerinin toplam tutarı, anapara artı faiz, kiraya verenin bilançosunun(finansal durum tablosunun) aktif bölümünde alacak olarak gösterilecektir. Aktifleştirilen alacak tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark gelecek dönemlere ait faiz geliri olarak pasif bölümde gösterilecektir (Cömert, 2003: 8).

Kiralamaya konu varlık, kiraya veren tarafından kiracıya devredilmiş olduğundan, kiraya verenin varlıkları arasında yer almaz. Bu nedenle kiraya veren söz konusu varlık için amortisman ayırmaz.

III. İFLAS ERTELEME SÜRECİNDE FİNANSAL KİRALAMAYA KONU VARLIKLARIN YÖNETİMİ

İflasın ertelenmesinin yakından ilgili olduğu sözleşmelerden birisi de finansal kiralama sözleşmesidir. Sermaye şirketleri genellikle sahip oldukları duran varlıklarının bir kısmını finansal kiralama yolu ile elde ettiklerinden, iflasın ertelenmesinin bu sözleşmeyi nasıl etkileyeceğinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu duruma hukuki açıdan bakıldığında; iflasın ertelenmesi kararının finansal kiralama sözleşmesinin sona ermesi üzerindeki etkisi hususunda herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. İflasın ertelenmesi kararının sözleşmelere doğrudan bir etkisi bulunmadığından, sözleşme ilişkisinin devam edeceği, ancak sözleşmenin iyileştirme projesi ile bağdaşmaması durumunda mahkemenin erteleme talebini reddederek iflasa karar vermesi gerektiği doktrinde savunulmaktadır. Mahkemenin iflasın ertelenmesine karar vermesinin ardından borçlu hakkında takip yapılamayacağından, kiraya verenin finansal kiralama sözleşmesini feshedip edemeyeceği tartışmalıdır (TBK Madde:98).

Bir görüşe göre; erteleme talebinde bulunan şirket borca batık olduğu, bu durumun kiraya verenin alacağını tehlikeye düşürdüğü ve iflasın ertelenmesi bu tehlikeyi kural olarak ortadan kaldırmadığı için, finansal durumun iyileştirildiğinin kesinlik kazandığı istisnai durumlar dışında, kiraya verenin kiracının ifada güçsüzlüğe düşmüş olduğunu ileri sürerek, uygun bir sürede istediği güvence verilmezse sözleşmeyi feshedebilmelidir. Sözleşme sona erdiğinde, sözleşmeden doğan satın alma hakkını kullanmayan veya bu hakkı bulunmayan kiracı finansal kiralama konusu varlığı derhal geri vermekle mükelleftir. Kiracı kiralama konusu varlığı geri vermekle birlikte, vadesi gelmemiş finansal kiralama bedellerini ödemek yükümlülüğü altında olduğu gibi kiraya verenin bunu aşan zararından da sorumludur (Uğur, 2013: 274-275). Kiracıdan iade alınan varlığın üçüncü kişilere satılması halinde, satış bedelinin, vadesi gelmemiş finansal kiralama bedelleri ile varsa kiraya verenin bunu aşan zararı toplamı ile mahsup edilecektir. Aradaki fark, satış bedelinin düşük olması durumunda kiracı tarafından kiraya verene, yüksek olması durumunda ise kiraya veren tarafından kiracıya ödenecektir(Gümüş, 2014: 106).

Diğer bir görüşe göre ise; iflasın ertelenmesinin hükümde fesih sebepleri arasında sayılmamış olması, ayrıca iflasın ertelenmesinin amacının yalnız tarafların menfaatlerinin korunması değil, şirketin ayakta kalmasını sağlayarak üçüncü kişilerin de menfaatlerinin ve neticede ülke ekonomisinin korunması olması sebebiyle, kiraya verenin sözleşmeyi feshedebilmesi mümkün değildir. Bu görüşe göre, sözleşmenin feshi, iflasın ertelenmesi müessesesinin amacıyla bağdaşmamaktadır (Uğur, 2013: 274-275).Burada esas olan, finansal kiralama sözleşmesinin bir adı kira ilişkisi kurmaması ve özünde finansman sağlama fonksiyonunun bir göstergesi olmasıdır. Bu görüşe bağlı olarak, iflas erteleme sürecinde ihtiyati tedbir kararı ile finansal kiralama konusu varlıklar kiracıda kalmaya devam edecektir.

Konuya muhasebe açısından bakıldığında; finansal kiralama konusu varlığın borca batıklık bilançosundaki yeri karşımıza çıkmaktadır. Bu bilanço işletmenin gerçek malvarlığını ve gerçek borçlarını tespit eden bir ara bilançosudur. Borca batıklık bilançosu düzenlenirken öncelikle

işletmenin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine göre tutulmuş ticari defter ve kayıtlarından elde edilen kaydi bilançoya ihtiyaç vardır. Kaydi bilançoda gerekli bazı düzeltmeler yapılarak işletmenin varlıklarının ve borçlarının parasal değerlerinin belirlenmesinde rayiç (gerçeğe uygun değer) değerlere göre yeniden bilanço denkliği sağlanacaktır. Bu şekilde borca batıklık bilançosu (rayiç değer bilançosu) elde edilecektir. Borca batıklık bilançosunda aktifler, bilançonun düzenlendiği tarihteki değerleri, pasifler ise tasarruf değerini ifade edecek şekilde düzenlenir.

Borca batıklık bilançosu bir işletmenin malvarlığını tespit etme amacını taşır. Bu bilançoda aktif ve pasiflerin gerçek değerleri esas alınır. Borca batıklık şüphesi üzerine düzenlenen bilanço, işletmenin tüm malvarlığının paraya çevrilmesi durumunda borçların tamamen ödenip ödenemeyeceğinin tespitini amaçlamaktadır. İşletmelerin iflas erteleme taleplerinin değerlendirilmesinde, borca batıklık bilançosuna bakılır (Alpaslan-Çatıkkaş, 2014: 97).

İflas erteleme sürecinde olmayan bir işletmenin bilançosunda kiracının finansal kiralamaya konu olan yükümlülüğü bilançosunun pasifinde, buna mukabil kiraladığı varlığın bugünkü değeri ve finansal kiralama borçlanma maliyeti aktifinde bulunur. Ancak borca batıklık bilançosu düzenlenmesi aşamasında işletmenin raporlama tarihindeki gerçek borçları ile aktiflerinin satış fiyatlarına esas tutarları ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Finansal kiralama yolu ile edinilen varlıklara ilişkin sözleşmenin devrinin kanaat getirici bir durum ya da belge ile belgelenmesi halinde alınabilecek bedelin aktif kalemler içerisinde yer alması, pasif kalemler içerisinde ise devir işlemi gerçekleşene kadar sözleşmeden kaynaklanan borçların gösterilmesi uygun görünmektedir (Alpaslan-Çatıkkaş, 2014: 101).

Finansal kiralamaya konu olan varlıkların değerlendirilmesi Vergi Usul Kanunu (VUK)'un mükerrer 290. maddesi ile kiralama işlemlerine ilişkin 17 nolu Türkiye Muhasebe Standardında ele alınmıştır. VUK'da ilgili değerlendirme tanım ve usulleri anlatılırken kiracının iflas etmesi durumunda varlığı geri vermesi şartı dikkate alınmamıştır.

Finansal Kiralama Kanunu hükümlerine göre iflas erteleme talebinde bulunmuş bir işletmenin artık finansal kiralamaya konu varlığının faydalı ömründen bahsedilmesi mümkün değildir. Öyleyse iflas noktasında olan bir işletmenin aktifinde yer alan finansal kiralama yolu ile edinilen varlıkların satışı mümkün olmayacaktır ve bu nedenle satış fiyatına esas rakamdan bahsetmek anlamsız görünmektedir. Finansal kiralama konusu varlıkların işletmenin mülkiyetine geçmemiş olduğu ve bu sebeple işletmenin borçlarının ödenmesine tahsis olunacak değerler arasında yer alamayacağı, diğer bir ifadeyle, tasfiye sırasında paraya çevrilerek elde edilen hasılatın, işletme borçlarının ödenmesinde kullanılamayacağı hususu göz önüne alındığında, işletmenin zilyetliğinde bulunan finansal kiralama konusu varlıkların hazırlanan borca batıklık bilançosunun aktifinde gösterilmemesi gerektiğine ilişkin görüşler mevcuttur. Ancak Finansal Kiralama Kanunu'na istinaden kiralama sözleşmesinin devredilebilmesi söz konusudur. Bu uygulama ile kiracı; varlık üzerindeki kullanım hakkı ile sözleşme süresi sonunda varlığın mülkiyetini kazanma hakkını ve kiracılık sıfatlarını üçüncü kişiye devredebilmektedir. Bu devir işlemi karşılığında zilyetliğinde bulunan varlığın rayiç değeri, ödenmiş taksitleri, kalan taksitlerin değerlendirilmesi neticesinde bir bedel alabilmekte ve kalan taksitlerin de ödenmesi yükümlülüğünden kurtulabilmektedir (Şengün, 2015:4).

SONUÇ

Yasaların getirdiği sınırlamalar çerçevesinde iflas erteleme sürecindeki bir işletmenin aktifinde bulunan finansal kiralama konusu varlıklar, söz konusu işletmenin varlıklar olarak kabul edilmemektedir. Bu durum muhasebenin temel kavramlarından özün önceliği kavramına ve evrensel muhasebe ilkesi olan “denklik” prensibine aykırı düşmektedir. Benzer şekilde “TMS-17 Finansal Kiralama Standardı”nın benimsediği ilke ile de uyuşmamaktadır. Zira TMS-17, finansal kiralama konu emtianın işletme varlığı olarak aktifleştirilmesini (varlık) ve yapılacak ödeme yükümlülükleri de borçlar (pasif) olarak muhasebeleştirilmesini benimsemiştir. Bu işlem normal faaliyetlerini sürdüren işletmeler için geçerlidir. Ancak kanaatimizce iflas erteleme sürecindeki işletmeler için de bu uygulama geçerli olmalıdır. İşin özünde kredili varlık temini söz konusudur. Burada sıradan adi kiralama işlemi gerçekleştirilmemektedir.

İşletmelere finansal kiralama konusu varlıkları bilançolarında diğer varlıkları gibi gösterme ve bunlar için amortisman ayırma imkanı verilmektedir. Dolayısıyla her durumda bu varlıklar işletmenin kendi varlığı olarak kabul edilmeli ve böyle değerlendirilmelidir. Finansal kiralama konusu varlığa ilişkin borçları da bilançoda gösterilmelidir. Sonuçta işletmenin banka kredisi ile edindiği varlık ile finansal kiralama yoluyla edindiği varlık arasında çok farklı bir durum yoktur. Nasıl ki işletmeler bir varlığı satın aldıklarında o varlığa ait yarar ve riskler işletmeye devrediliyorsa, finansal kiralama konusu varlığa ait yarar ve risklerde kiracıya devredilmektedir. Bu durum söz konusu varlığa sahip olmanın en önemli göstergesidir ve sahiplik her durumda geçerli olmalıdır.

İflas erteleme sürecindeki bir işletmenin borca batıklık bilançosu düzenlenirken, finansal kiralamadan doğan borçları borç olarak kabul edilirken; finansal kiralamaya konu varlıklar, varlık olarak kabul edilmemektedir. Bu, evrensel muhasebe ilkesi olan “denklik” ilkesi ile örtüşmemektedir. Bu konuya çözüm olarak finansal kiralamaya konu varlık ile borcun birbiri ile mahsup edilmesi ve kalan tutarın aktif veya pasifte gösterilmesi önerilebilir. Zira finansal kiralamaya konu rehinli varlık, kiralayan işletmeye iade edildiğinde borç ortadan kalkmaktadır. Yani bahse konu borcun karşılığı işletmede varlık olarak bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle söz konusu varlık borç ödemede kullanılmaktadır.

Finansal kiralamaya konu varlığın ve bu varlığa ilişkin borcun borca batıklık bilançosunda dikkate alınıp alınmaması finansal kiralama sözleşmesine bağlı olup, her işletmeler için farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Dolayısıyla meselenin finansal kiralama sözleşmesindeki hükümlerle çözülmesi uygun olacaktır.

Bazı işletmeler faaliyet varlıklarının büyük bir kısmını finansal kiralama yolu ile edinmektedirler. Bu tür işletmelerin iflas erteleme sürecine girdikleri ve varlıkların işletme varlığı olarak görülmeyip, borçların işletme borcu olarak görülmesi durumunda, bahsi konu işletmeler doğrudan borca batık olacaklardır ve borca batıklık oranı da oldukça yüksek gözükecektir. Dolayısıyla kiralamaya konu varlıkların yönetimi hususunun yeniden gözden geçirilmesi ve iflas erteleme sürecinde bahse konu varlıkların işletme varlığı olarak dikkate alınması gerektiği hususunda düzenleme yapılması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

- Alpaslan, H.İ. & Çatıkkaş, Ö. (2014). Borca Batıklık Kavramı ve Finansal Kiralama Yoluyla Edinilen Duran Varlıkların Borca Batıklık Bilançosunda Değerlemesi. *Vergi Sorunları Dergisi*, 304, 95-101.
- Bıyan, Ö. (2009). İflasın Ertelenmesinin Gecikme Zammı Uygulamasına ve Şüpheli Alacaklar Üzerine Etkisi. www.alomaliye.com (Erişim Tarihi: 12.05.2009).
- Cömert, N. (2003). Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 64, 6-23.
- Çabuk, M. (2011). Genel Olarak İflasın Ertelenmesi Nedir?. www.tmud.org.tr. (Erişim Tarihi: 06.05.2015).
- Eroğlu, N. (2014). *İflasın Ertelenmesi Talebi Üzerine Alınabilecek Tedbirler ve Erteleme Kararının Sonuçları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Turkey.
- Gökgöz, A. (2013). Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 107-121.
- Gücenme Gençoğlu, Ü., Özerhan, Y. & Karabınar, S. (2013). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları*. (1. Baskı), Sakarya Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi, Sakarya: Ada Renk Matbaa.
- Gümüş, E. (2014). Son Değişiklikler Çerçevesinde Finansal Kiralama İşlemlerinde Vergi ve Teşvik Uygulamaları. *Vergi Sorunları Dergisi*, (304), 103-112.
- Kırlioğlu, H. & Öztaş, S. (2015). Türkiye’de Finansal Kiralama İşlemleri ve Muhasebeleştirilmesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(2), 1-21.
- Örten, R., Kaval, H. & Karapınar, A. (2014). *Türkiye Muhasebe-Finansal Raporlama Standartları Uygulama ve Yorumları*. (7. Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sumer, H. (2013). İflasın Ertelenmesi Sürecinin Yönetimi. *Yaklaşım Dergisi*, 244, 229-234.
- Şengün, İ. (2015). İflasın Ertelenmesinde Borca Batıklık Bilançosu ve Finansal Kiralama Yoluyla Edinilen Malların Değerlemesi. www.ortakmüsavirlik.com. (Erişim Tarihi: 15.06.2015).
- TMS-17: Finansal Kiralama Standardı.
- Uğur, A. (2013). İflasın Ertelenmesinin Finansal Kiralama (Leasing) sözleşmesinin Sona Ermesine Etkileri. *EÜHFD*, 17(1-2), 269-284.
- Yılmaz, B.B. (2009). İflasın Ertelenmesi Talebinde İyileştirme Projesi. *Maliye Finans Yazıları*, yıl: 23, Sayı: 85, 39-63.
- Yüksel, K. (2006). İflasın Ertelenmesi Kararının Sonuçları. *Bankacılar Dergisi*, 59, 110-115.
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu Madde: 290 Mükerrer.
- 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde:98.
- 6361 Sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu.